

RAPPORT
Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek, door middel van boringen
Sluisstraat-Vondelstraat te Veghel

Opdrachtgever

BRO
Postbus 4
5280 AA Boxtel

ISSN 2214-5656**Projectnummer**

Aeres Milieu projectnummer AM17033

Status rapport

Concept

Autorisatie

Opsteller rapport:	paraaf	datum
Drs. M.A.K. Vroomans		13 juni 2017
Redactie:	paraaf	datum
Ing. T.K.P.G. Thijssen		13 juni 2017
Vrijgave:	paraaf	datum
Drs. ing. N.J.W. van der Feest		13 juni 2017

Contactgegevens

Aeres Milieu B.V.
Postbus 1015
6040 KA ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
(f) 0475 – 321 967
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	2
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	3
1. INLEIDING	4
2. WERKWIJZE	6
2.1 Inleiding.....	6
2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen	6
3. BUREAUONDERZOEK	7
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie.....	7
3.2 Landschappelijke situatie - bodem	7
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht.....	8
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	9
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal	11
4. VERWACHTINGSMODEL	15
5. VELDWERKZAAMHEDEN	18
5.1 Algemeen.....	18
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw.....	18
5.3 Interpretatie.....	18
5.4 Archeologische indicatoren.....	18
6. CONCLUSIE	19
6.1 Algemeen.....	19
6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	19
7. AANBEVELINGEN	20
LITERATUURLIJST	21

Bijlagen

Bijlage 1	Topografisch overzicht
Bijlage 2	Boorpuntenkaart
Bijlage 3	Overzicht Onderzoeksmeldingen en AMK
Bijlage 4	Overzicht Gemeentelijke beleidskaart
Bijlage 5	Overzicht Archeolandschappelijke Eenhedenkaart
Bijlage 6	Overzicht Bodemkaart
Bijlage 7	Overzicht AHN
Bijlage 8	Boorprofielen

SAMENVATTING

Op 28 maart 2017 is door Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd aan de Sluisstraat 10-12 te Veghel. Het doel van het booronderzoek is de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke verwachting te toetsen. Aan de hand van deze gegevens kunnen vervolgens adviezen over de aanwezige archeologische resten, of vervolgtraject worden opgesteld.

De jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen, bij voorkeur in de buurt van (open) water. Water was een belangrijk gegeven, niet alleen voor het lessen van de dorst, nabij water heerst er ook een grotere biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Volgens de Landschappelijke Eenhedenkaart van de Gemeente Veghel ligt het plangebied op een dekzandrug, dicht bij het beekdal van de rivier de Aa. Wegens mogelijke verstoring bij de sloop van diverse gebouwen in het plangebied geldt een middelhoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een plaggende met een conserverende werking van eventueel aanwezige archeologische resten. Resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder dit plagen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, artefacten van vuursteen.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Voor de watervoorziening worden waterputten gegraven. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De ligging op de dekzandrug en bij het beekdal van de Aa maken het een aantrekkelijke plaats voor agrarische bewoning. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn vondsten bekend uit de Romeinse tijd, vroege, volle en late middeleeuwen en nieuwe tijd. Om deze redenen wordt aan het plangebied een middelhoge verwachting toegekend voor zowel vindplaatsen uit de periode neolithicum tot en met de bronstijd als voor vindplaatsen uit de ijzertijd tot en met de nieuwe tijd. Resten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen worden onder het plagen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen. Eventuele resten uit de late middeleeuwen tot en met nieuwe tijd zullen direct onder het maaiveld aanwezig zijn.

Het onderzoeksgebied ligt aan de Sluisstraat ten westen van het centrum van Veghel. Uit bestudering van historisch kaartmateriaal blijkt dat de locatie (ten dele) al in het begin van de 19^e eeuw bebouwd is wat mogelijk terug gaat op oudere bebouwing uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd A. Het overige deel bestond tot laat in de jaren 50 van de vorige eeuw uit bouwland. Vanwege de ligging op een dekzandrug heeft de locatie een hoge archeologische verwachting volgens de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Veghel. Wegens sloopwerkzaamheden wordt het bijgesteld in de verwachting naar middelhoog.

Op basis van het uitgevoerde verkennend onderzoek kan worden gesteld dat het plangebied opgehoogd is. Er is op verschillende plaatsen sprake van intacte bodemlagen. Onder het opgebrachte pakket werd een bekeergrond en een (restant van een) laarpodzol aangetroffen.

Op basis van deze intacte bodems en de aanwezigheid van de venige lagen wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een karterend bodemonderzoek. Het karterend onderzoek heeft als doel om de gespecificeerde verwachting te toetsen c.q. de aanwezigheid van vondsten/ archeologische sites aan te tonen. Hiertoe dienen 20 boringen per hectare te worden gezet met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. Alle boringen dienen te worden gezeefd.

Aangezien een karterend booronderzoek enkel een afbakening van de vindplaats kan verschaffen kan er ook gekozen worden voor een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven. Hierbij kan overige vindplaatskenmerken zoals gaafheid, conserveringsgraad, aard, omvang en datering van de vindplaats worden vastgesteld. Hiertoe dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat moet worden goedgekeurd door de bevoegde overheid.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM17033
OM-nummer	: 4038606100
Soort onderzoek	: Bureau- en verkennend booronderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Sluisstraat- Vondelstraat te Veghel
Toponiem	: Sluisstraat
Gemeente	: Veghel
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Sectie H, nummer 207, 210, 322, 323, 710, 711 en 1830
Coördinaten	: centrum 165.404; 402.823 NW: 165.360; 402.859 NO: 165.428; 402.874 ZW: 165.371; 402.774 ZO: 165.455; 402.792
Oppervlakte	: circa 7.300 m ²
Huidig locatie gebruik	: braakliggend (gras) met een toren van de voormalige H. Hartkerk
Aanleiding onderzoek	: Nieuwbouw op terrein
Opdrachtgever	: BRO Boxtel
Bevoegde overheid	: Gemeente Veghel
Opslag documentatie en materiaal	: Zuidhoven 9m te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's-Hertogenbosch
Datum uitvoering	: 17 maart 2017

1. INLEIDING

In opdracht van BRO Boxtel heeft Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Sluisstraat/Vondelstraat te Veghel
Gemeente	: Veghel
Oppervlakte	: circa 7.300 m ²
Huidig perceelgebruik	: braakliggend (gras) met een toren van de voormalige H. Hartkerk
Toekomstig perceelsgebruik	: Nieuwbouw

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 4.0. Het verkennend onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd. De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd door een KNA-archeoloog onder leiding van een KNA-senior archeoloog.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen nieuwbouw op het terrein. Er zullen maximaal 33 nieuwe woningen gebouwd ter plaatse van het project Campanula. De diepte van de toekomstige verstoring is niet bekend, maar zal naar verwachting tot ten minste 1,0 meter beneden maaiveld reiken i.v.m. aanleg van funderingen en mogelijke leidingen en kabels.

Figuur 1: Planschets (Bron: aangeleverd door opdrachtgever).

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is, het bepalen van een specifiek verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud in-situ of eventueel vervolgonderzoek. Het doel van het aansluitende verkennend booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

Specifiek voor de locatie Sluisstraat zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Plangebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de Sluisstraat, ten zuidwesten van het centrum van Veghel. Het is momenteel in braakliggend (gras) met een toren van de voormalige H. Hartkerk in het zuidwesten van het plangebied. In het noorden wordt het terrein begrensd door percelen 1514, 1515 en 1171 (respectievelijk Sluisstraat 4, 2 en H. Hartplein 41), in het oosten door perceel 1940 (Vondelstraat 9), in het zuiden door de Vondelstraat en in het westen door de Sluisstraat.

Figuur 2: Luchtfoto van de onderzoekslocatie. Het plangebied is roodomlijnd (Bron: www.arcgris.com).

Volgens de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Veghel heeft het onderzoeksgebied een hoge archeologische verwachting (bijlage 4). Dit houdt verband met de ligging op een dekzandrug aan de rand van het rivierdal van de rivier de Aa.

Bij deze verwachtingswaarde gelden voor het buitengebied de volgende ondergrenzen: bodemversturende ingrepen van 100 m² of groter en dieper dan 30 cm beneden maaiveld zijn onderzoeksplchtig.¹

¹ Buesink en Bergman 2014, 56.

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis2 en Archis3)
- Archeologische verwachtingskaart van de gemeente Veghel
- Specifieke lokale informatie

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Archeolandschappelijke Eenhedenkaart van de gemeente Veghel
- Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN)
- Kaart bodemverstoringen gemeente Veghel

Historische kaarten

- Historisch minutenplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (2005)
- Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (1832)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen

Om een regelmatige verdeling over het plangebied te kunnen garanderen is gebruik gemaakt van een grid met gelijkbenige driehoeken (voor zover het plangebied dit toelaat). Voor een verdeling van de boringen zie bijlage 3. Deze meetpunten worden met behulp van meetwiel en meetlint uitgezet. De boorpunten worden gerelateerd aan de AHN. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor van 10 centimeter.

De boringen zijn tot minimaal 30 centimeter in de 'schone' (C-horizont) ondergrond doorgeboord. De boorkernen worden conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven.

Voor het plangebied aan de Sluisstraat is uitgegaan van zes boringen om een duidelijk beeld te kunnen schetsen. Tijdens het veldwerk wordt, voor zover mogelijk gekeken naar archeologische indicatoren aan het oppervlakte.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Veghel ligt in het zuidelijk zandgebied. De ondergrond van het dorp wordt doorsneden door meerdere breuken die zuidoost-noordwest georiënteerd zijn en de Centrale Slenk en de Peelhorst begrenzen. Het plangebied ligt ten zuidwesten van deze Peelhorst in de Centrale Slenk ofwel Roerdalslenk. De Centrale Slenk is opgevuld met een zandpakket van soms meer dan 15 meter dik.²

Het huidige landschap is tijdens het Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden) voor een groot deel gevormd, toen de laatste ijstijd plaatsvond. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.³ In deze periode (circa 115.000 – 10.000 jaar geleden) breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwsmelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers in textuur. Ze bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.⁴ Deze afzettingen zijn in het plangebied in de diepere ondergrond aanwezig. Op circa 300 meter ten oosten van het plangebied liggen een beekdal dat in deze periode is gevormd. Het betreft het dal van de rivier de Aa.

De fluvioperiglaciale afzettingen zijn later bedekt geraakt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 15.700 – 11.755 jaar geleden), is de vegetatie grotendeels verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving optrad. Hierbij werd dekzand afgezet.⁵ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm) en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen.

In het Holoceen (vanaf circa 11.755 jaar geleden) werd het klimaat warmer en vochtiger. Het landschap is door geologische processen weinig meer veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in. Hierbij volgden ze de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde dalen.⁶

Volgens de Archeolandschappelijke Eenhedenkaart van de gemeente Veghel ligt het onderzoeksgebied op de westelijke flank van een dekzandrug (bijlage 5). Op circa 200 meter ten westen van het onderzoeksgebied gaat de dekzandrug over in een dekzandvlakte.⁷

Het Actueel Hoogtebestand Nederland (bijlage 7) laat zien dat het onderzoeksgebied vrij vlak is, variërend van 9,2-10,2 meter +NAP. Het noordelijk deel ligt iets lager dan het zuidelijk deel. Er is weinig natuurlijk reliëf te herkennen als gevolg van de grootschalige bebouwing in en rondom het plangebied. De omgeving ligt op ongeveer dezelfde hoogte en is dus net zo vlak.⁸

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Volgens de Bodemkaart maakt het onderzoeksgebied deel uit van de kern van Veghel. Deze kern staat aangegeven als “bebouwing” en is zodoende niet gekarteerd. We kunnen echter wel informatie afleiden uit de omliggende bodemtypen.

De dekzandrug waar de onderzoekslocatie op ligt, wordt ten noorden van het bebouwde gebied aangegeven als hoge zwarte enkeerdgrond met leemarm en zwak lemig fijn zand (bijlage 6, code zEZ21).

---

2 Berendsen 2005, 31.

3 Berendsen 2008, 183.

4 Berendsen 2008, 189.

5 Berendsen 2004, 190.

6 Overgenomen uit: De Kramer en Hagens, 2016

7 BAAC 2014, Bijlage 3, Archeolandschappelijke Eenhedenkaart gemeente Veghel (BAAC rapport V-13.0274).

8 <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

De dekzandrug ten zuiden van de onderzoekslocatie komt overeen met de zone waarin zowel zEZ21 als cHn21 voorkomt. cHn21 is een laarpodzolgrond met leemarm fijn zand.⁹ Waarschijnlijk komen ter plaatse van het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden voor (indien deze dunner is dan 50 cm wordt het geen enkeerdgrond maar een laarpodzol genoemd). Hierbij zullen waarschijnlijk delen van het podzolprofiel zijn opgenomen in het plaggendek.

Enkeerdgronden hebben een plaggendek of esdek dat is ontstaan doordat mogelijk al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast.¹⁰ Plaggen werden met mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid om de bodem vruchtbaarder te maken. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan.¹¹ In eerste instantie werden de hogere zandgronden in gebruik genomen als landbouwgrond en bemest met plaggen. In de nieuwe tijd breidde het landbouwgebied zich sterk uit en werden ook laaggelegen delen, zoals het beekdal van de Reusel, met plaggen bemest.

Dergelijke cultuurdekken hebben vaak een beschermende werking en dienen als een buffer die de potentiële archeologische lagen beschermd tegen verstoringen. De dikte van het plaggendek is bij de lage enkeerdgronden circa 60 cm dik.¹² De bouwvoor (Aap-horizont) is donkergrijs tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur (grijs) zijn.¹³ Onder het plaggendek ligt de natuurlijke ondergrond (C-horizont). De oorspronkelijke bovengrond, waarschijnlijk een beekerdlaag, is vermengd met het plaggendek. De C-horizont bestaat meestal uit grijs, leemarm of zwak lemig, fijn zand. Op de overgang van het plaggendek naar de C-horizont kan een laagje beekafzettingen voorkomen van circa 10 cm dik.¹⁴

Op de bodemkaart staan ook de gemiddelde grondwaterstanden aangegeven aan de hand van grondwatertrappen. Ook hier is er geen directe informatie beschikbaar omdat in de zones "Bebouwing" geen grondwatertrap staat aangegeven. De grondwatertrappen van de hiervoor genoemde bodemtypen zijn VI voor type zEZ21 en III voor type cHn21. Grondwatertrap VI komt overeen met een gemiddelde hoogste grondwaterstand van 40-80 cm beneden het maaiveld en een gemiddelde laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm onder het maaiveld. Grondwatertrap III ligt aanzienlijk hoger met een gemiddelde hoogste grondwaterstand van minder dan 40 cm onder het maaiveld en een gemiddelde laagste grondwaterstand van 80 – 120 cm beneden het maaiveld.¹⁵

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Veghel. Op basis van in het verleden aangetroffen archeologische vondsten blijkt dat Veghel al in de Romeinse periode bewoning kende.¹⁶ In de vroege middeleeuwen was vermoedelijk op de Boekt bij Veghel (in het zuidelijke deel van de bebouwde kom) al een domeingoed aanwezig.

Ter plaatse stond mogelijk ook de oorspronkelijke kerk van Veghel, gezien de aanwezigheid van het hier gelegen Oude Kerckhoff en de Laarakker. De latere parochiekerk in de kom van Veghel is een rechtstreekse opvolger van deze kerk.¹⁷

Veghel is in de middeleeuwen ontstaan bij een doorwaadbare plaats langs de rivier de Aa. De eerste vermelding van de nederzetting Veghel vinden we in de periode 1200 – 1225 als *in Vehchele*. Omstreeks 1300 is sprake van *villa de Vegghelle*. De uitgang in de plaatsnaam verwijst waarschijnlijk naar *-lo*. Dit heeft de betekenis van 'bos' of in dit kader mogelijk 'poel'. Het voorvoegsel houdt mogelijk verband met *vigge*, 'jong varken'.¹⁸

---

9 Alterra 2009, kaartblad 45 Oost.

10 Spek 2004.

11 Hiddink en Renes 2007.

12 De Bakker en Schelling 1989, 141.

13 Stiboka 1985, 47.

14 Overgenomen uit: De Kramer en Hagens, 2016

15 Alterra 2009, kaartblad 45 Oost.

16 Buesink en Bergman 2014, 37.

17 Buesink en Bergman 2014, 38.

18 Van Berkel en Samplonius 2006, 461.

In de middeleeuwen ontwikkelde Veghel zich tot een agrarisch handelscentrum voor onder meer vee, linnen en boter dat met name op Sint Oedenrode en Den Bosch was georiënteerd. In de 16^e eeuw was de handel vooral op hop gericht terwijl het in de 18^e eeuw plaatsmaakt voor boterhandel en vlasteelt. Veghel vormde met de het oprichten van een boterwaag in 1719 een echt handelcentrum en de boterhandel was dan ook van regionale betekenis. Deze handel was vooral gericht op de markten van Sint-Oedenrode, Helmond, Eindhoven en Den Bosch.

Eind 18^e eeuw komen de klompenmakerij en de vlasteelt met linnenhandel op. Vanaf 1850 als de linnennijverheid ten onder is gegaan staat Veghel nog enkel bekend als klompenmakers dorp. Na deze tijd komt de houthandel sterk op en is Veghel een regionaal centrum: er wordt veel uitgevoerd naar het land van Cuijk. Tussen 1880 en 1900 is de kalverproductie van groot belang. De graslanden werden bemest met opgehaald stedelijk (straat)afval uit Den Bosch. Nabij het huidige marktplein werd hiervoor een asschuur aangelegd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn in Veghel enkele tientallen woningen vernield of verwoest.¹⁹ In de jaren 1943-1945 vonden in en rondom Veghel enkele vliegtuigcrashes plaats. Het is niet bekend of binnen of in de onmiddellijke omgeving van het plangebied oorlogsgelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden.²⁰

3.4 *Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden*

Volgens de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Veghel heeft het onderzoeksgebied een hoge archeologische verwachting (bijlage 4). Dit houdt verband met de ligging op een dekzandrug aan de rand van het rivierdal van de rivier de Aa. Er zijn geen archeologische monumenten bekend in de omgeving van het plangebied (bijlage 3). In het onderzoeksgebied zijn volgens de verwachtingskaart geen archeologische vondsten gedaan. Binnen een straal van 500 meter zijn diverse onderzoeksmeldingen en vondsten (voormalige waarnemingen in archis2):

Waarnemingsnummer 410.888/vondstnummer 408365

Op de overgang van de dekzandrug naar het beekdal, op ongeveer 500 meter ten oosten van de onderzoekslocatie, zijn vier laatmiddeleeuwse aardewerkresten gevonden (Elmpt, protosteengoed, Langewehe en grijsgedraaid). Ook is een fragment ruwwandig aardewerk aangetroffen uit de Romeinse tijd.

Waarneming 84

Op de dekzandrug zijn aardewerkresten uit de nieuwe tijd gevonden, ongeveer 300 meter ten oosten van de onderzoekslocatie.

Waarneming 411.770

In 1997 is tijdens graafwerkzaamheden aan de Hoogstraat (ten behoeve van de bouw van het appartementencomplex de Aa-veste) een hoeveelheid vuursteen- aardewerk- en metaalvondsten gedaan. Het gaat hierbij om enkele vuurstenen werktuigen die zijn toegeschreven aan de periode Mesolithicum-Neolithicum, twee scherven ruwwandig gedraaid aardewerk en een scherf Pingsdorf-aardewerk. Daarnaast werden een lakenloodje en een musketkogel gevonden uit de nieuwe tijd.

Waarneming 410.751

In 2007 werden tijdens graafwerkzaamheden (in het kader van het z.g. Masterplan-Aa van Waterschap Aa en Maas) aan de oever van de Beekgraaf in Veghel aardewerk-vondsten uit de Late Middeleeuwen gedaan.

Het gaat hier om specifiek gebruiks-aardewerk (in tegenstelling tot luxe materiaal, d.w.z. dat het hier waarschijnlijk een nederzettings-context betreft). Het gaat om in totaal vier scherven Andenne, grijsgedraaid en Elmpter aardewerk.

---

19 Van Blankenstein 2006, 188.

20 Overgenomen uit: De Kramer en Hagens, 2016.

Waarneming 415.025

In oktober 2009 is tijdens prospectie-werkzaamheden bij een nieuw uitgegraven fietserstunnel bij het viaduct aan de Donauring te Veghel op de stort van de uitgegraven fietserstunnel een wandfragment van een groot (dikwandig) dolium gevonden.

Waarneming 39.222

Bij werkzaamheden in 1937 ter verbetering van de Aa werden ten noordwesten van Veghel veel hertengeweien gevonden, het veen waar ze uitkwamen was waarschijnlijk preboreaal of ouder (jong paleolithische cultuur ?) Op een andere plaats bij de Aa (nadere beschrijving niet gegeven) zijn bij dezelfde werkzaamheden in oktober van 1937 hertshoornen werktuigen, Romeins aardewerk, veel palen en een kano gevonden. Holwerda praat in zijn jaarverslag ook over een bronzen kookpot. De palen zouden kunnen wijzen op een aanlegsteiger als te Vechten (of een brug?).

Onderzoeksmelding 45.603

In 2011 werd door de SRE Milieudienst een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een omvangrijke locatie aan de Noordkade in verband met de voorgenomen ontwikkeling van het bedrijventerrein Cehave. Het onderzoeksgebied ligt op een afstand vanaf 100 meter ten noorden van het plangebied. Op basis van de resultaten gold een middelhoge verwachting voor de periode late bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen en een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Er werd geen nader archeologisch onderzoek geadviseerd.

Onderzoeksmelding 39081

In 2010 heeft BAAC een bureauonderzoek uitgevoerd aan de Sluisstraat 56-58. Helaas zijn geen nadere gegevens voorhanden in Archis of DANS.

Onderzoeksmelding 42.440

Synthegra heeft in 2014 een archeologische bureauonderzoek uitgevoerd betreffende het H. Hartplein, iets ten noorden van het huidige plangebied. Hieruit kwam een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit alle perioden naar voren. Er werd een booronderzoek geadviseerd om de bodemopbouw te kunnen vaststellen en daarmee het verwachtingsmodel te kunnen toetsen.

Onderzoeksmelding 49.489

BAAC heeft tussen 2011 en 2014 een gedeelte van een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd in het plangebied Oranjewijk. Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd om de gespecificeerde archeologische verwachting van het onderzoeksgebied te toetsen en om eventuele vindplaatsen te waarderen. Er bleek in het onderzoeksgebied nog een esdek aanwezig te zijn. Er zijn twee vindplaatsen aangetroffen. Vindplaats 1 bestaat uit sporen van landinrichting en landgebruik uit de late middeleeuwen - nieuw tijd die in alle drie de fasen werden aangetroffen. Vanwege de lage inhoudelijke kwaliteit wordt deze vindplaats als niet behoudenswaardig gewaardeerd. Vindplaats 2 werd tijdens fase 2 aangetroffen en bestaat uit enkele sporen uit de volle middeleeuwen. Voor alle delen van het onderzoeksgebied waar nog sporen van deze vindplaats zouden kunnen voorkomen was een zeer grote kans op recente verstoringen. Door de geringe diepte van de aangetroffen sporen uit de volle middeleeuwen zijn deze al in zeer grote mate afgetopt tijdens de bouw van de bestaande woningen. Vanwege de lage fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaatsen werd daarom geen aanvullend onderzoek geadviseerd.

Onderzoeksmelding 37.354

In 2009 heeft Archeopro een booronderzoek uitgevoerd ten behoeve van de nieuwbouw van een woning. Helaas zijn geen aanvullende gegevens bekend in Archis3 of DANS.

Onderzoeksmelding 15.973

Bilan voerde in 2006 een bureauonderzoek uit aan de Hoogstraat 22-32. Op basis van dit onderzoek werd een booronderzoek geadviseerd om de intactheid van de bodem te toetsen.

Onderzoeksmelding 41.594

In 2010 heeft BAAC een onderzoeksmelding gedaan voor een plangebied aan de Kolonel Johnsonstraat. Het bouwproject is op dat moment niet uitgevoerd en dus niet definitief afgerond.

Onderzoeksmelding 22.512

In 2007 is een booronderzoek uitgevoerd door Archaeological Research en Consultancy. Het inventariserend veldonderzoek door middel van megaboringen in drie deelgebieden heeft aangetoond dat in ieder geval één deelgebied de bodem tot op de ijzeroerlaag is verstoord. Ook zijn er in de grondmonsters geen archeologische indicatoren aangetroffen. In een ander deelgebied zijn deels nog beeekeerdgronden aanwezig. Nabij één van de boringen werd een vuurstenen werktuig gevonden op het maaiveld en een vuursteen splinter in de boorkern van een andere boring. Er werd ook regelmatig houtskool in de bodem aangetroffen. Er bestaat daarom een kans dat zich hier resten uit de steentijd (en mogelijk later) bevinden.

Onderzoeksmelding 18.349

Door Archaeological Research en Consultancy is in 2006 een booronderzoek uitgevoerd aan de Aa. Er zijn beekafzettingen en dekzanden aangetroffen waarin zich een beeekeerdgrond heeft ontwikkeld. In één boring wordt een intacte podzolbodem aangetroffen. Verder is rondom twee boringen vondstmateriaal (aardewerk, baksteen, glas) uit de Nieuwe Tijd en mogelijk de Middeleeuwen aangetroffen. Het aardewerk omvat onder andere roodbakend, witbakend en Raerens steengoed. Deze boringen liggen aan de rand van een esdek, dus wellicht is dit materiaal hier op het land opgebracht. Ten westen van een andere boring zijn mogelijk de resten van een glasoven uit de Nieuwe Tijd aanwezig, gezien de aangetroffen glasbrokken.

Onderzoeksmelding 9387

Grontmij heeft in 2004 een bureauonderzoek uitgevoerd ten behoeve van een bestemmingsplan wijziging van de Sluisstraat. Het plangebied wordt verdeeld in een gebied noordelijk van de N265 en een gebied zuidelijk van de N265. Het gebied noordelijk van de N265 heeft op de CHW Noord-Brabant geen waarde toegekend gekregen en hoeft in het kader van de bestemmingsplan wijziging niet nader onderzocht te worden. Het gebied zuidelijk van de N265 heeft op de CHW Noord-Brabant een lage en middelhoge waarde toegekend gekregen. Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het zuidelijk deel van het plangebied een lage verwachtingswaarde en wordt vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht.

Onderzoeksmelding 2682253100

Door de Antea group is in 2015 een bureau- en booronderzoek uitgevoerd aan de Rembrandtlaan. Bij de aanleg hiervan is een deel verstoord geraakt. Ook boringen op het aansluitende terrein laten zien dat de bodem in een groot deel van dit plangebied reeds verstoord is.

Heemkundekring

Voor dit onderzoek is contact opgenomen met de lokale heemkundevereniging Vehchele met de vraag of zij over aanvullende informatie over het plangebied beschikken. We ontvingen zeer uitgebreide informatie over de historische gegevens van de percelen in het plangebied.²¹

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

Als deel van dit bureauonderzoek zijn ook historische kaarten bekeken (figuur 5).²² In oude akten wordt het plangebied Tusschien die (twee) Bruggen genoemd. Aangezien er in 1688 “holle grachten” (sloten) aanwezig zijn wordt het terrein vanaf dat moment ook “aan de Hooge Eijnde” genoemd. Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw wordt het noordelijk deel van het onderzoeksgebied “De Hooge Einder” genoemd. Het plangebied ligt aan de belangrijke weg (Valstraat) die over de buurtschappen Leest en Zijtaart naar Sint-Oedenrode en Lieshout loopt. Aan deze weg is op enkele plaatsen bebouwing aangeduid (in het noorden perceel 711 en in het zuiden perceel 710, volgens huidige kadastrumnummers).

In de 16^e eeuw werd op perceel 711 de brouwerij van de familie Clocgieter beschreven, later kwam deze in handen van familie Van der Haghen uit Sint-Oedenrode.²³ Ten oosten van het plangebied is de oude kern van Veghel te herkennen. Op het huidige kerkhofterrein buiten het plangebied kwam rond 1600, midden op het akkerdek, bebouwing voor die omstreeks 1810 is verdwenen.

²¹ Zie ook www.oudzijtaart.nl.

²² www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Veghel, sectie A, blad 4. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kaders) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

²³ Met dank aan heemkundekring Vehchele voor uitgebreide informatie hierover.

Er staat, buiten enkele woningen direct aan de Sluisstraat aan de noord- en zuidwestzijde van het plangebied, geen bebouwing aangegeven. Het plangebied omvat meerdere percelen. In de bijbehorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel staan de niet bebouwde percelen aangegeven als moestuin, erf of bouwland.²⁴

Op de kaart uit circa 1850 staat nog steeds dezelfde beperkte bebouwing aan de doorgaande weg aangegeven. Het oostelijk deel van het plangebied is nog steeds bouwland en (de voorloper van) de Vondelstraat bestaat nog niet.

Op de kaart van omstreeks 1900 is te zien dat tussen de eerder genoemde percelen nu ook bebouwing aanwezig is. Ook is de Vondelstraat aangelegd. In figuur 3 is aan de linkerkant van de straat (in het midden) de kuiperij van familie Crommert te zien omstreeks 1900.

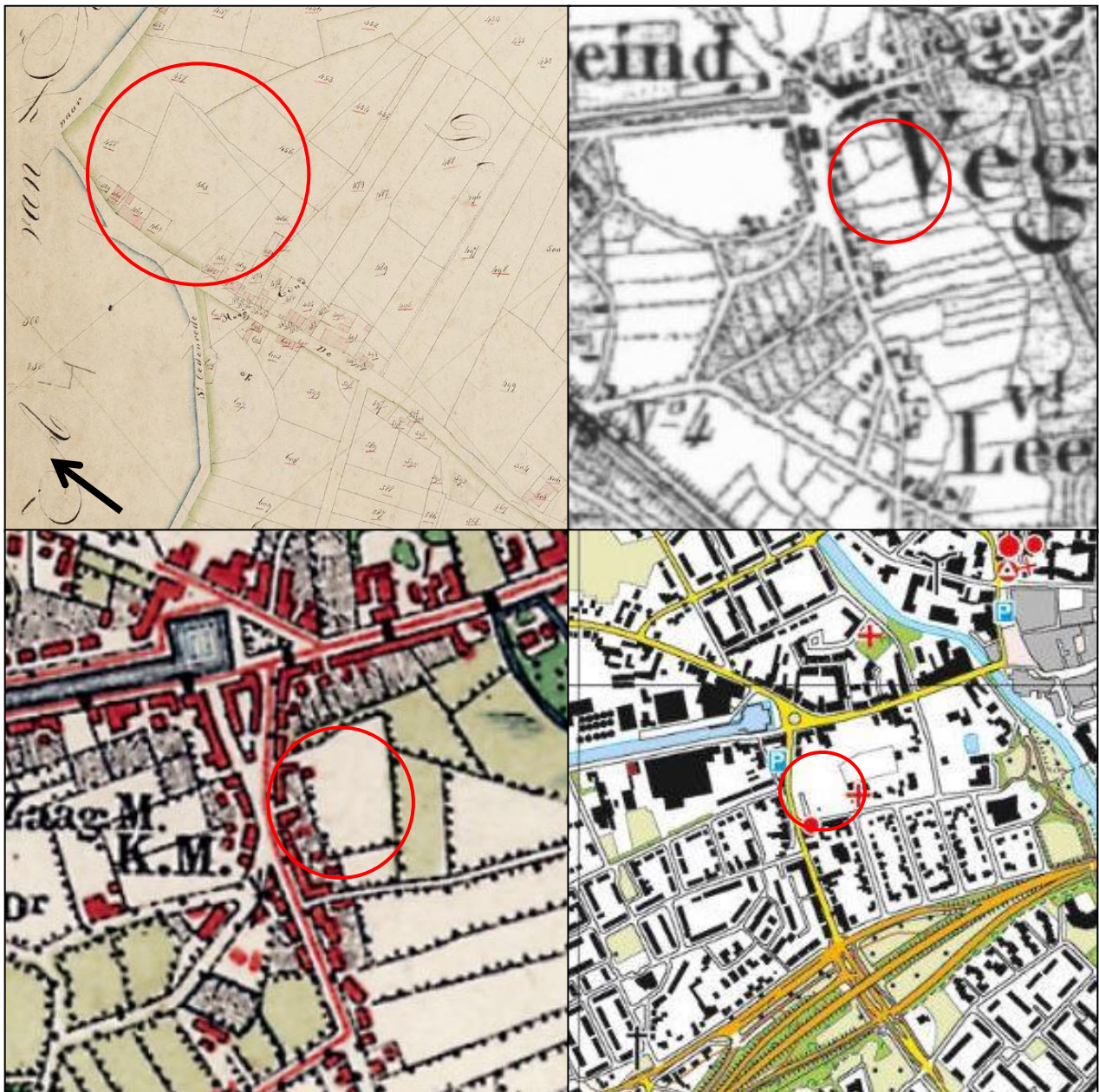
Figuur 3: Foto van de Sluisstraat met zicht richting het zuiden. Aan de linkerkant bevindt zich in het midden de kuiperij van Van den Crommert. Bron: BHIC.

Rond 1956 is de ten zuiden van het plangebied gelegen Vondelstraat aangelegd. In 1961/1962 werd de H. Hartkerk aangelegd in het plangebied. Hiervoor stond een noodkerk op het terrein richting de kolonel Johnsonstraat net buiten het plangebied. De H. Hartkerk werd in 2001 aan de eredienst onttrokken en in 2006 werd de kerk gesloopt ten behoeve van het nieuwbouwproject Campanula. De losstaande kerktoeren werden wel behouden en zijn opgenomen in de nieuwbouwplannen.

²⁴ OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Figuur 4: H.Hartkerk omstreeks 1964 gezien vanuit de Vondelstraat richting het noordwesten. Bron: BHIC.

Figuur 5: Historisch kaartmateriaal, van linksboven met de klok mee: uit 1811 - 1832, ca. 1850, ca. 1900 en 1988 (Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl en www.topotijdreis.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

De jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen, bij voorkeur in de buurt van (open) water. Water was een belangrijk gegeven, niet alleen voor het lessen van de dorst, nabij water heerst er ook een grotere biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Volgens de Landschappelijke Eenhedenkaart van de Gemeente Veghel ligt het plangebied op een dekzandrug, dicht bij het beekdal van de rivier de Aa. Daarnaast zijn er binnen een straal van 500 meter meerdere vondstmeldingen uit het (laat-) paleolithicum/mesolithicum. Verder worden binnen het plangebied enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een plaggendek met een conserverende werking van eventueel aanwezige archeologische resten. Resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder dit plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, artefacten van vuursteen. Daarom geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Voor de watervoorziening worden waterputten gegraven. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De ligging op de dekzandrug en bij het beekdal van de Aa maakten het onderzoeksgebied een aantrekkelijke plaats voor agrarische bewoning. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn vondsten bekend uit het neolithicum, Romeinse tijd, de vroege, volle en late middeleeuwen. Om deze redenen wordt aan het plangebied een middelhoge verwachting toegekend voor zowel vindplaatsen uit de periode neolithicum tot en met de bronstijd als voor vindplaatsen uit de ijzertijd tot en met de vroege middeleeuwen. Resten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen worden onder het plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

In de directe omgeving zijn aardewerkresten en metaalvondsten aangetroffen uit de nieuwe tijd. Uit bestudering van historisch kaartmateriaal blijkt dat dit kan worden gerelateerd aan de ontwikkeling van het gebied Hoogeinde in deze periode. Eventuele archeologische resten zullen te maken hebben met de bebouwing in het plangebied die ten dele teruggaat tot de 15^e eeuw.

Wegens de sloop van diverse gebouwen is de kans groot dat archeologische resten niet meer *in situ* aanwezig zijn daarom wordt een middelhoge verwachting voor de late middeleeuwen/nieuwe tijd gegeven.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum – mesolithicum	Middelhoog	Bewoningssporen, kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder het plaggendek in de oorspronkelijke bodem
Neolithicum – bronstijd	Middelhoog	Nederzettingenresten, cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het plaggendek in de oorspronkelijke bodem
IJzertijd – vroege middeleeuwen	Middelhoog		
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Middelhoog	Sporen van agrarische activiteiten of kuiperij, losse fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen.	Onder de bouwvoor

Tabel 1: Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

Volgens de Hoogtekaart met bodemverstoringen van de gemeente Veghel bevinden zich binnen het onderzoeksgebied geen bodemverstoringen.²⁵ Vanaf de 19^e eeuw zijn er echter op de locatie gebouwen gebouwd en afgebroken. Dit kan hebben geleid tot bodemverstoringen. Op onderstaande figuren is duidelijk te zien waar de kuiperij van Van den Crommert aanwezig was en waar de in 2006 gesloopte H. Hartkerk stond (momenteel braakliggend terrein). Alleen het noordoostelijk deel lijkt onbebouwd te zijn geweest en potentieel onverstord.

Figuur 6: Het plangebied op een luchtfoto uit 2000. In het noordwesten is nog de kuiperij van Van den Crommert aanwezig en in het midden de H. Hartfabriek.

---

25 Buesink en Bergman 2014, bijlage 2 (BAAC rapport V-13-0274).

Figuur 7: Het plangebied op een luchtfoto uit 2012 na de sloop van de kuiperij en de kerk.

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting in het plangebied. Hiertoe zijn in het plangebied 6 verkennende boringen gezet tot een diepte van maximaal 300 cm – mv (zie bijlage 8). Het plangebied is een braakliggend terrein, de enige bebouwing die zich in het plangebied bevindt is de kerktoren van de voormalige H. Hartkerk. De boringen zijn allen volledig uitgevoerd met een edelmanboor met een diameter van 10 centimeter.

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

De bovenste meter van boring 1 en 2 bestaat uit zwak kleihoudend/zandhoudend, licht humeus, donkerbruin zand. Hieronder bevindt zich een sterk siltige, matig humeuze laag van donkergrijs venig zand. In boring 1 komen daaronder twee lagen die humeuzer worden naarmate ze dieper liggen. Het gaat hierbij nog steeds om venig zand. Vanaf 260 cm –mv is een grijsblauwe laag aanwezig van matig fijn, zwak siltig zand. Onder de venige laag in boring 2 bevindt zich een pakket veen dat op 270 cm -mv weer over gaat in een minder venige laag. Er kon niet dieper worden geboord dan 300 cm -mv aangezien het materiaal niet meer in de boor bleef hangen vanwege de vochtigheid van de bodem, de C-horizont was op deze diepte nog niet bereikt. Boring 3 t/m 6 hebben een diepte die tussen 120 en 210 cm- mv ligt. In boring 3 is bovenaan een zwak siltige, matig humeuze laag aanwezig waarin wat baksteen is aangetroffen. Daaronder ligt een laag die wat minder humeus is maar nog steeds baksteen bevat. De onderste laag uit deze boring is een zwak siltige en zwak ijzerhoudende geeloranje laag. In boring 4 ligt een zeer fijn, zwak siltige grijszwarte laag tot 90 cm diepte met daaronder een, humeuze, bruingrijze laag. Vanaf 130 cm- mv bevindt zich een oranje gele zwak siltige en zwak ijzerhoudende laag die vanaf 140 cm-mv matig ijzerhoudend wordt. Boring 5 begint met een zwak siltige en zwak humeuze donker bruingrijze laag. Daaronder ligt een pakket van 85 cm die houtskoolhoudend is. Vervolgens begint er op 110 cm –mv een donkergrijze zwak siltige humeus laagje dat op 125 cm –mv overgaat in een bruine zwak siltige en zwak ijzerhoudende laag. Op 135 cm- mv begint een geeloranje laag van fijn, zwak siltig zand. Tenslotte bestaat de bovenste 130 cm van boring 6 uit zeer fijn, zwak siltig en zwak humeus grijsbruin zand dat op 45 cm- mv overgaat naar een donkergrijze kleur. Hieronder is een zwarte, sterk siltige, zwak humeuze laag van zeer fijn zand aanwezig. Op 170 cm – mv gaat dit over in geeloranje fijn zand.

5.3 Interpretatie

De bovengrond binnen het plangebied is opgebracht en bestaat uit aangevoerde grond. De totale dikte van dit pakket loopt uiteen van 50 cm in boring 3 tot 130 cm in boring 6. Onder het opgebrachte pakket bevindt zich de oorspronkelijke A-horizont. Deze heeft een kleur die uiteenloopt van donkergrijs tot bruingrijs en bestaat uit zeer fijn, sterk siltig, matig humeus zand. In boring 1 en 2 valt het dikke venige pakket op dat minstens tot 260 cm – mv reikt. Waarschijnlijk hebben we hier te maken met de resten van een klein geultje mogelijk een oude meander van de Aa. In boring 3 kan nog het oorspronkelijke beekerdgrond profiel worden herkend, deze bodem wordt gevormd onder natte omstandigheden en komt voor op hogere randen van dalen. In boring 5 is onder de ophogingslaag die tot 110 cm-mv loopt nog een laarpodzol aanwezig zoals ook in het bureauonderzoek werd verwacht. Onder de ophogingslaag van boring 6 bevindt zich een beekafzetting dit wijst op een zeer nat gebied.

5.4 Archeologische indicatoren

Hoewel het niet tot de strekking van een verkennend onderzoek hoort wordt tijdens het veldwerk altijd gelet op eventueel aanwezige archeologische indicatoren. Tijdens het veldwerk werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Op basis van het uitgevoerd booronderzoek kan worden gesteld dat de bodem binnen het plangebied is opgehoogd met een opgebracht pakket van minimaal 50 cm dik, maar op veel plaatsen meer dan 90 cm. In boring 3 werd onder dit pakket de oorspronkelijke beeekeerdgrond aangeboord en in boring 5 het restant van een laarpodzol. Alleen ter plaatse van deze intacte podzol en beeekeerd (het middendeel van het terrein) kan de hoge verwachting voor het (laat) Paleolithicum/Mesolithicum worden behouden, voor de overige delen wordt de verwachting voor deze perioden naar laag bijgesteld.

Door de aanwezigheid van eerder genoemde bodemprofielen en het venige pakket blijft de middelhoge verwachting van het plangebied voor overige perioden gehandhaafd.

6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?*
Mogelijk kunnen er in de venige lagen (boring 1 en 2) (toevals-)vondsten worden gedaan zoals rituele deposities. Ook de overgang van de B- naar de C-horizont in boring 5 is een potentieel interessante laag.
- *In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?*
Het hele plangebied is opgehoogd. In boring 3 en boring 5 is de oorspronkelijke bodem nog aanwezig. Hier kunnen nog ongestoorde archeologische resten aanwezig zijn. Ook de venige laag is een potentiële bron voor eventuele rituele deposities.
- *Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?*
Eventuele archeologische resten kunnen aangetroffen worden in de venige laag, in/onder het oorspronkelijke maaiveld dat hier onder een ophogingslaag ligt en/of op de overgang van de B- naar de C-horizont (in boring 5).
Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van intacte archeologische resten. Eventuele archeologische resten worden verwacht in de veenlaag en ter hoogte van de intacte bodemprofielen (centrale zone in plangebied (boringen 3 en 5)). Deze worden bedreigd door de voorgenomen bouwplannen, omdat men hoogstwaarschijnlijk dieper dan 50 cm –mv de bodem zal verstoren. Deze diepte komt overeen met de top van de oorspronkelijke bodem.

7. AANBEVELINGEN

Op basis van het uitgevoerde verkennend onderzoek kan worden gesteld dat het plangebied opgehoogd is. Er is op verschillende plaatsen sprake van intacte bodemlagen. Onder het opgebrachte pakket werd een bekeergrond en een (restant van een) laarpodzol aangetroffen. De gehandhaafde middelhoge verwachting geldt derhalve voornamelijk voor de centrale zone in het plangebied (boring 3 en 5).

Op basis van deze intacte bodems en de aanwezigheid van de venige lagen wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een karterend booronderzoek. Het karterend booronderzoek heeft als doel om de gespecificeerde verwachting te toetsen c.q. de aanwezigheid van vondsten/ archeologische sites aan te tonen. Hiertoe dienen 20 boringen per hectare te worden gezet met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. Alle boringen dienen te worden gezeefd.

Aangezien een karterend booronderzoek enkel een afbakening van de vindplaats kan verschaffen kan er ook gekozen worden voor een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven. Hierbij kan overige vindplaatskenmerken zoals gaafheid, conserveringsgraad, aard, omvang en datering van de vindplaats worden vastgesteld. Hiertoe dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat moet worden goedgekeurd door de bevoegde overheid.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk krijgen van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet worden uitgesloten dat er (diepere) archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet 2015, Artikel 5.10, verplicht dat deze resten bij het Rijk worden gemeld.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland, in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker de, H en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 1996 (herdruk 2008): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berkel, G. van, en K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Bont, C. de, 1993: *'...al het merkwaardige in bonte afwisseling...'. Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*, Waalre (Stichting Brabants Heem).
- Buesink, A, en A. Bergman, 2014: *Gemeente Veghel Actualisatie van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, inclusief beleid*, Deventer/Den Bosch (BAAC-rapport V-13.0274).
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Heemkundekring Vehchele, 2014: *Aanvulling op de Cultuurhistorische en archeologische beleidskaart*, Veghel, in: Buesink, A, en A. Bergman, 2014: *Gemeente Veghel Actualisatie van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, inclusief beleid*, Deventer/Den Bosch (BAAC-rapport V-13.0274).
- Hendriks, J.A., 1998: *De ontginning van Nederland. Het ontstaan van de agrarische cultuurlandschappen in Nederland*. Matrijs, Utrecht.
- Hiddink, H., H. Renes, 2007: 'De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg', in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Stiboka (Stichting voor Bodemkartering), 1990: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, toelichting bij de kaartbladen 45 Oost*, Wageningen.
- Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.arcgis.com
www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.bhic.nl
www.bodemloket.nl
www.oudzijtaart.nl
www.topotijdreis.nl
www.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Archeologische kaarten en databestanden:

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 45 Oost*, Wageningen.

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.

BAAC 2014, *Bijlage 2, Hoogtekaart met verstoringen gemeente Veghel*, Deventer (BAAC rapport V-13.0274).

BAAC 2014, *Bijlage 3, Archeolandschappelijke Eenhedenkaart gemeente Veghel*, Deventer (BAAC rapport V-13.0274).

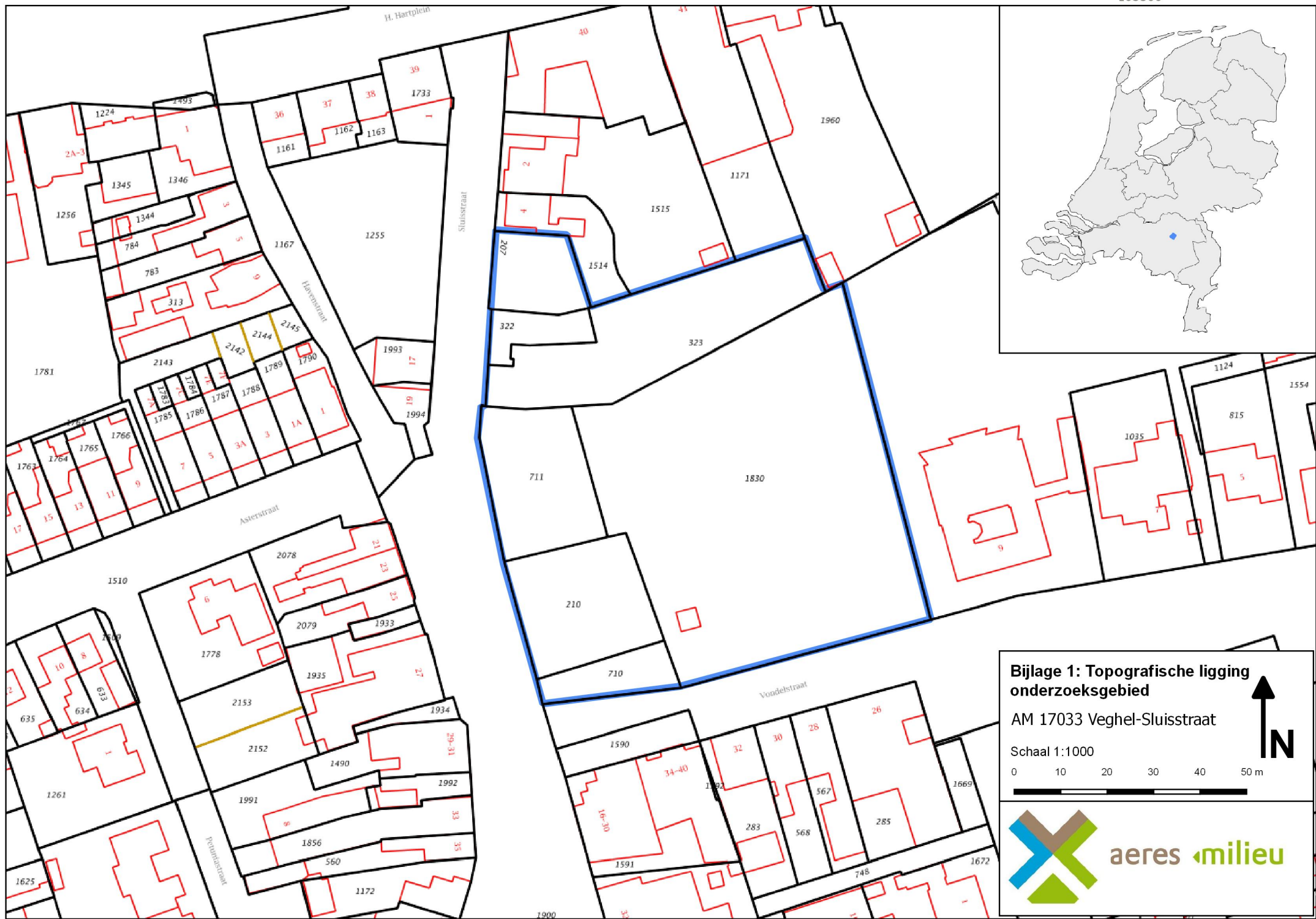
BAAC 2014, *Bijlage 4, Archeologische Verwachtingskaart gemeente Veghel*, Deventer (BAAC rapport V-13.0274).

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 2e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2000.

BIJLAGE 1

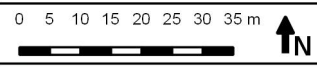
Topografische overzichtskaart

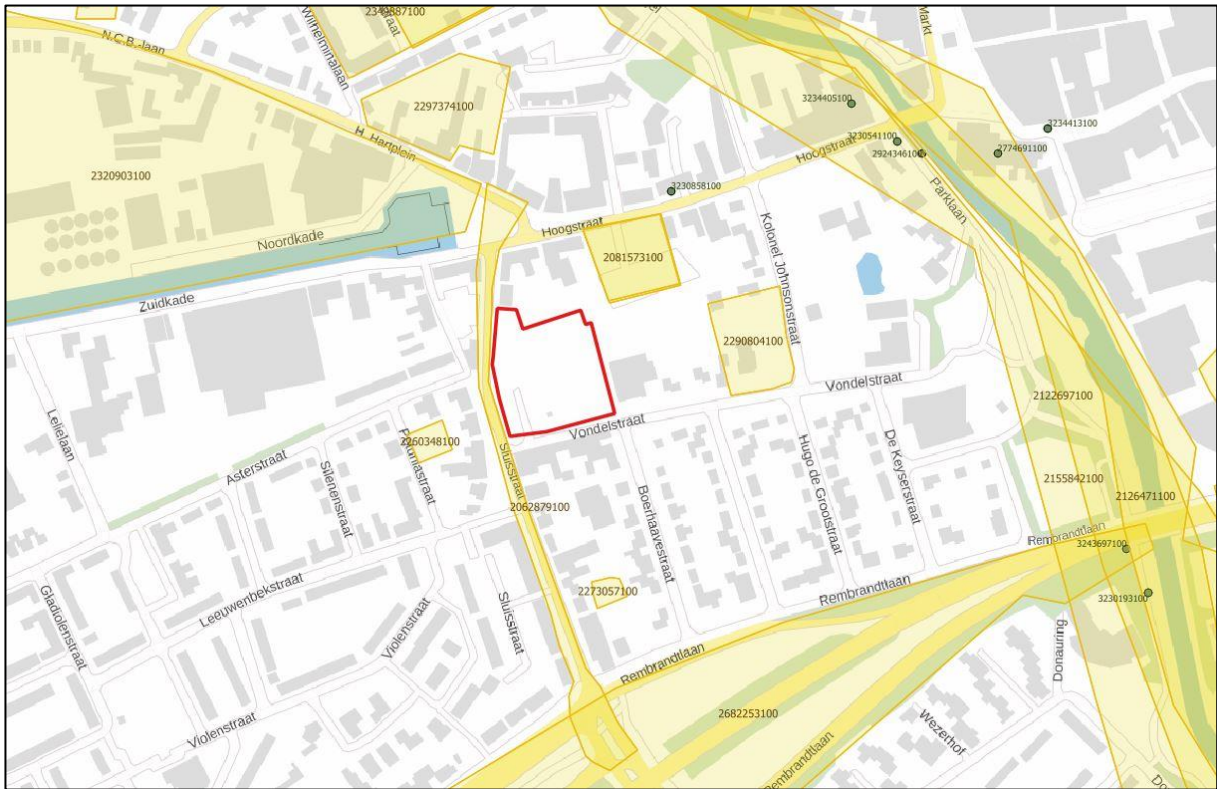
BIJLAGE 2

Boorpuntenkaart

BIJLAGE 3

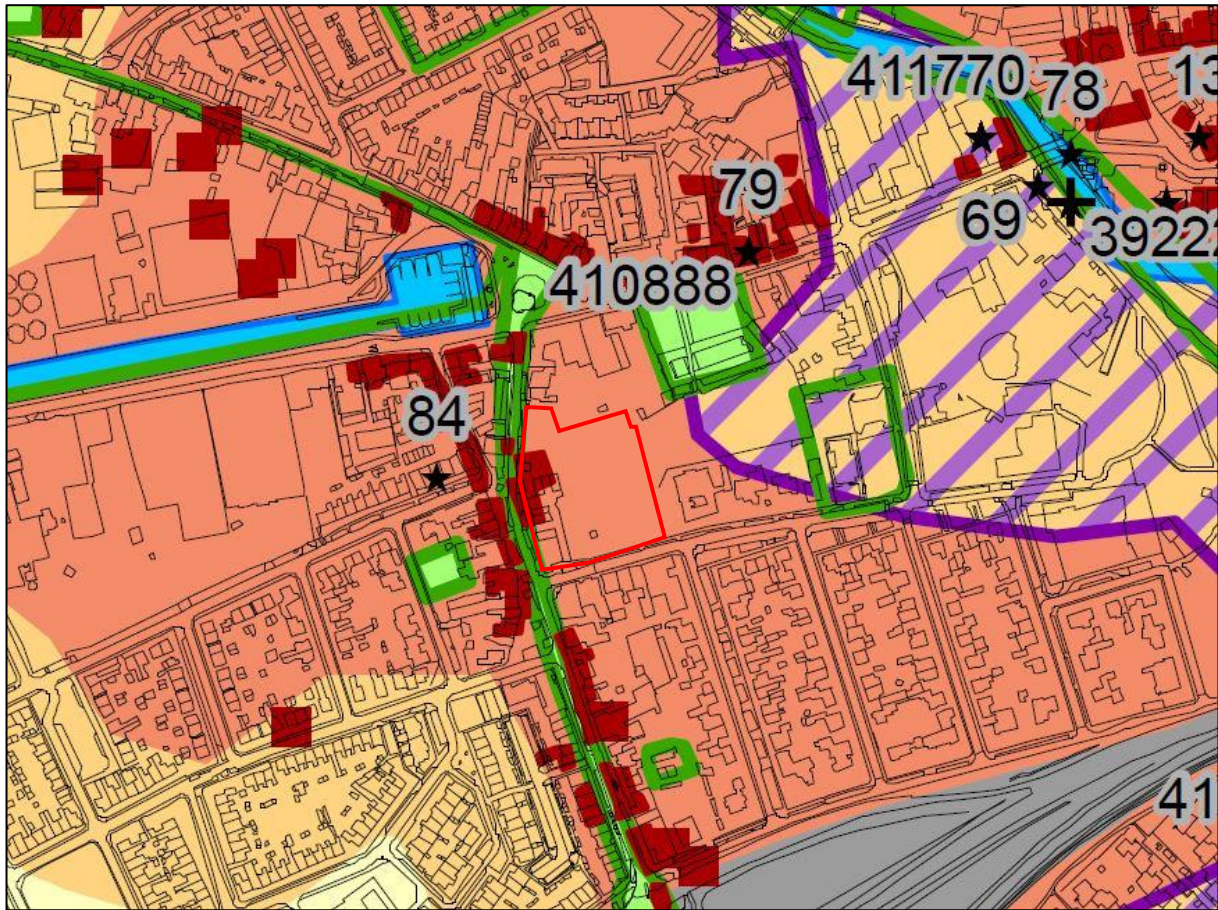
Overzicht onderzoeksmeldingen en AMK

Archis3\Vondstlocaties		AMK2014\Waardering	
☒	gekoppeld aan onderzoekslocatie		Terrein van archeologische waarde
☒	niet gekoppeld aan onderzoekslocatie		Terrein van hoge archeologische waarde
	Archis3\Onderzoeksgebieden (vlak)		Terrein van zeer hoge archeologische waarde
	Archis3\Onderzoeksgebieden (lijn)		Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
	Archis3\Onderzoeksgebieden (punt)		Plangebied

BIJLAGE 4

Overzicht gemeentelijke beleidskaart

Archeologische verwachtingskaart

Gemeente Veghel

Bijlage 4

LEGENDA

Rijksmonumenten

beschermd monument (4)

Overige AMK-terreinen

zeer hoge waarde (0)

hoge waarde (3)

van waarde (1)

Archeologische verwachting

hoge verwachting bij cultuurhistorisch element of in dorpskern

hoge verwachting

middelhoge verwachting

lage verwachting

geen archeologische verwachting (als gevolg van bodemverstoringen), advies : werkzaamheden laten waarnemen door heemkundige kring

mogelijke bodemverstoringen

kans op bijzondere datasets in verband met beekdal

Archeologische onderzoeken

archeologisch onderzoek (met nummer; zie catalogus bijlage 6)

geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk (met nummer; zie catalogus bijlage 6)

geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk, advies: werkzaamheden laten waarnemen door heemkundige kring (met nummer; zie catalogus bijlage 6)

Overig

archeologische vindplaats / historisch element (met nummer; zie bijlage 5)

archeologische vindplaats met administratieve plaatsing

verspreide bebouwing in 1832

landweer op historische kaarten

water in 1832

gemeentegrens

bestemmingsplan 'buitengebied'

topografie (beeldrecht: Topografische Dienst)

Versie 3.1 03-06-2014
 Project V-13.0274
 Opdrachtgever: Gemeente Veghel

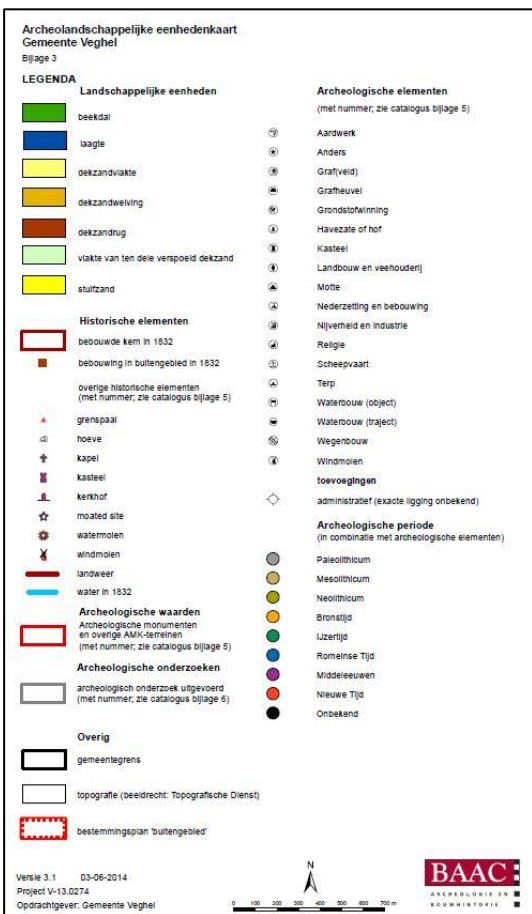
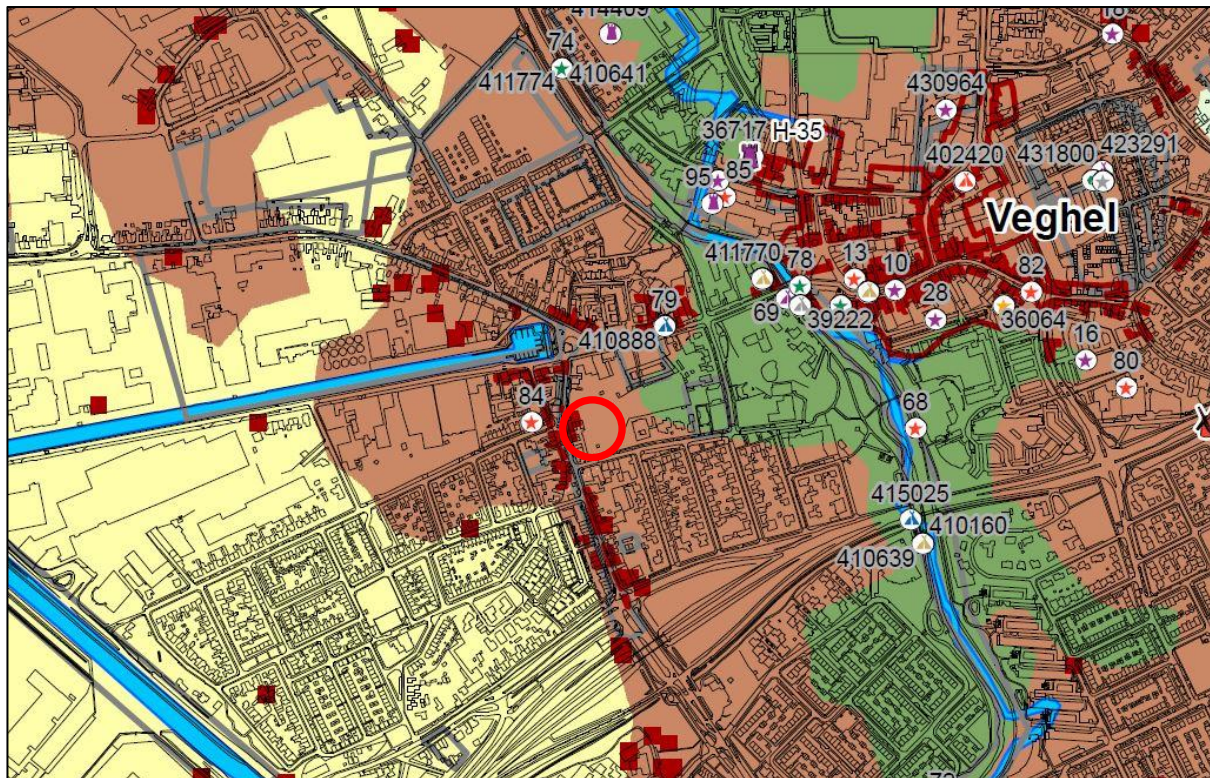

BAAC
 ARCHEOLOGIE EN
 ROUWHISTORIE

BIJLAGE 5

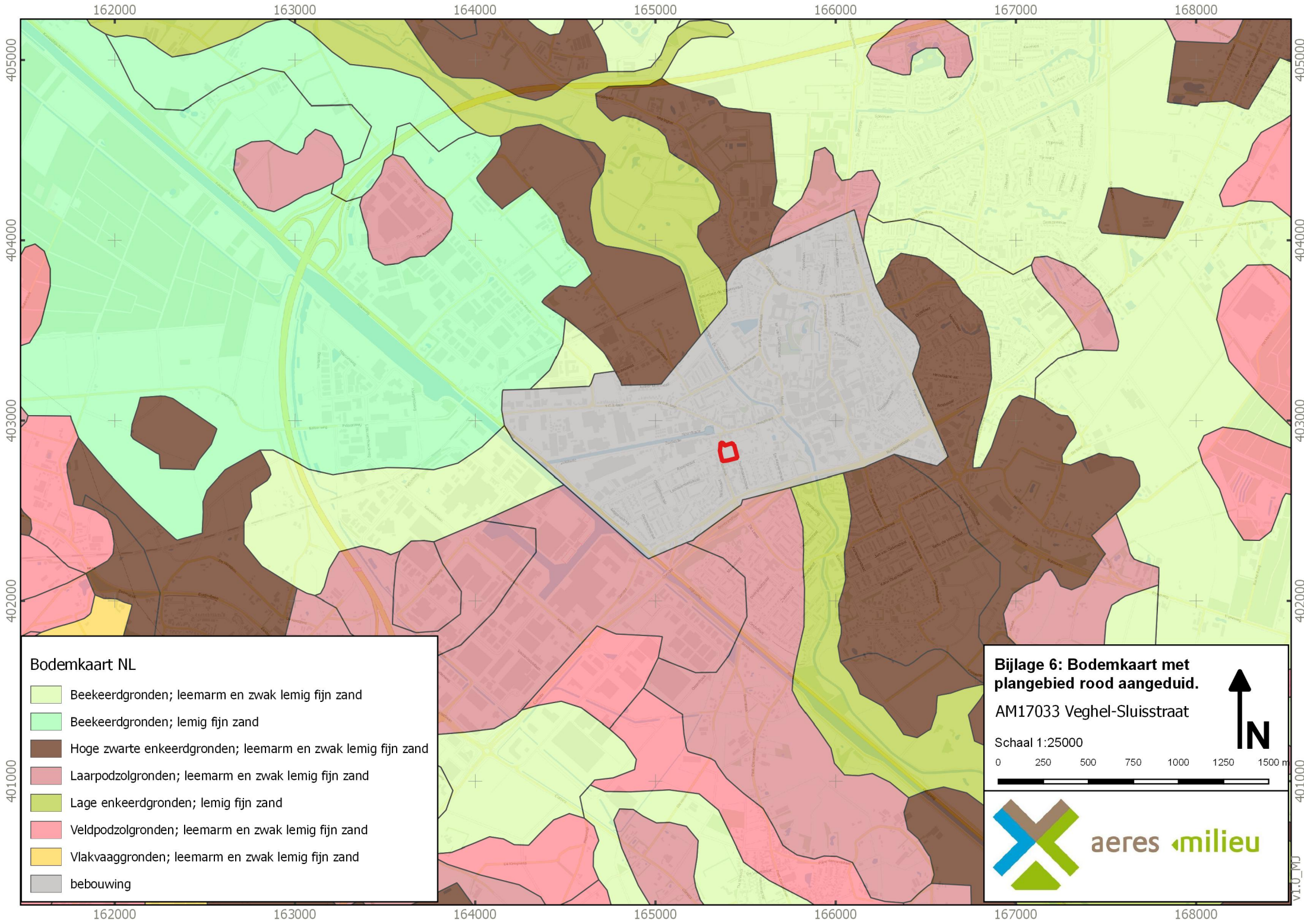
Overzicht Archeolandschappelijke eenhedenkaart/ geomorfologische kaart

BIJLAGE 6

Overzicht Bodemkaart

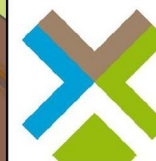
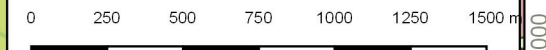
Bodemkaart NL

- Beekeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Beekeerdgronden; lemig fijn zand
- Hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Laarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Lage enkeerdgronden; lemig fijn zand
- Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Vlakvaaggronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- bebouwing

Bijlage 6: Bodemkaart met plangebied rood aangeduid.

AM17033 Veghel-Sluisstraat

Schaal 1:25000

aeres milieuvanmiddelen.nl

405000
404000
403000
402000
401000

162000 163000 164000 165000 166000 167000 168000

162000 163000 164000 165000 166000 167000 168000

405000
404000
403000
402000
401000

BIJLAGE 7

Overzicht AHN

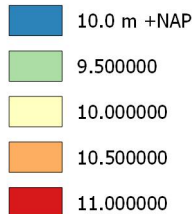
165000

166000

Sluisstraat te Veghel

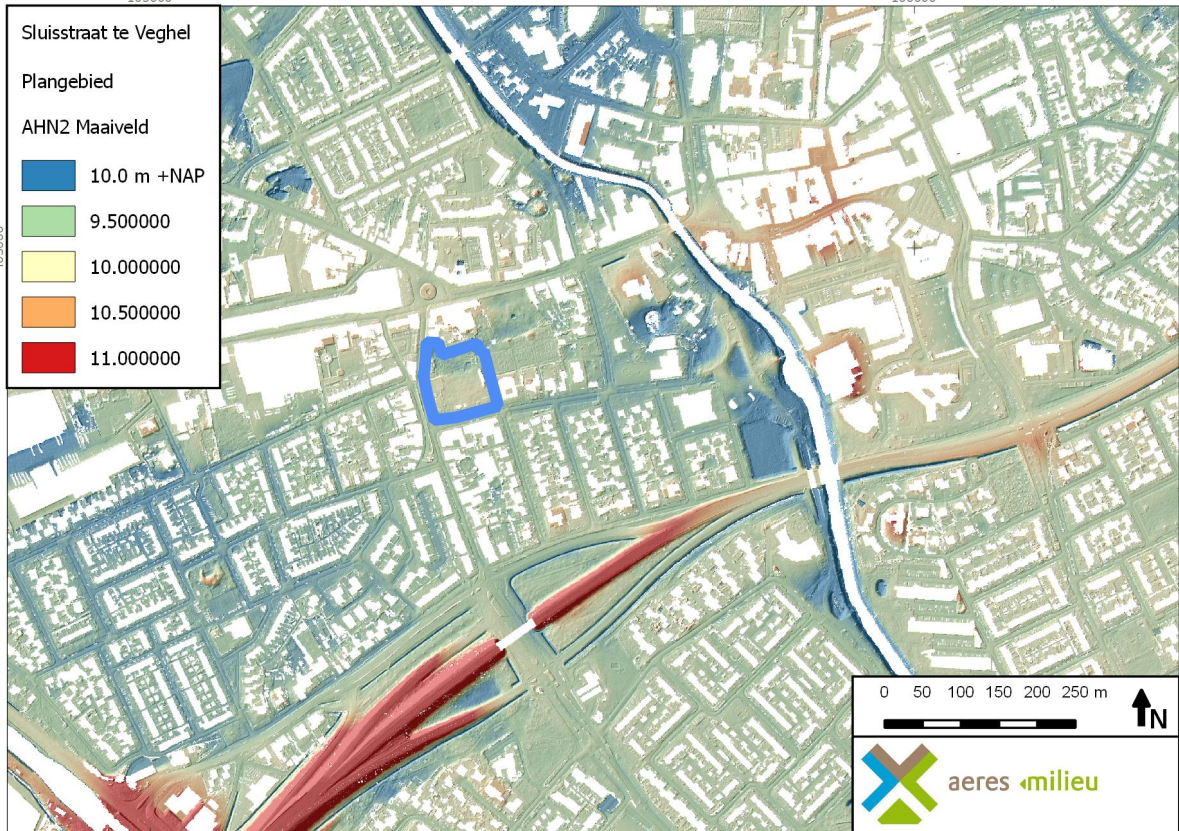
Plangebied

AHN2 Maaiveld

403000

403000

0 50 100 150 200 250 m

165000

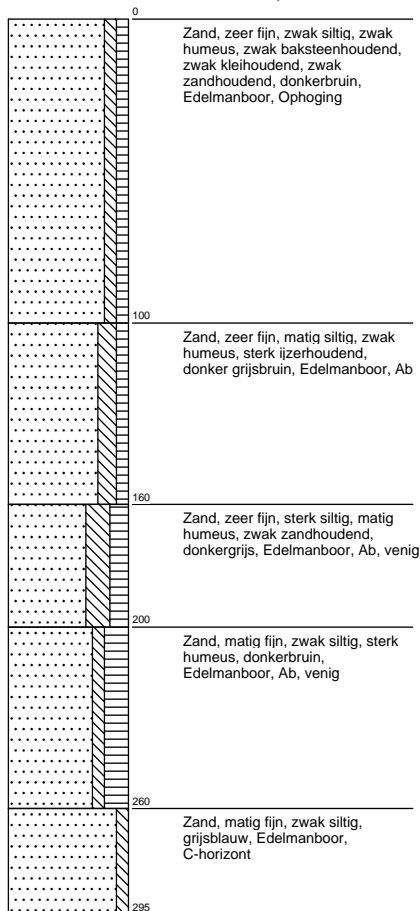
166000

BIJLAGE 8

Boorprofielen

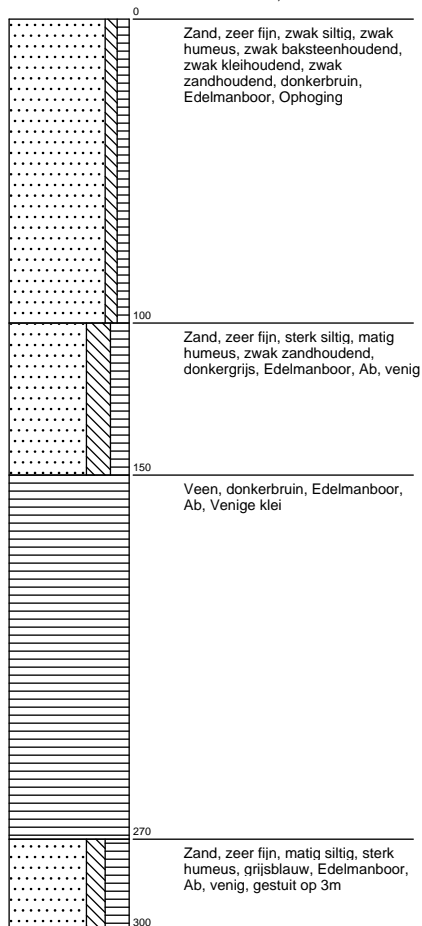
Boring: 1

9,51 NAP

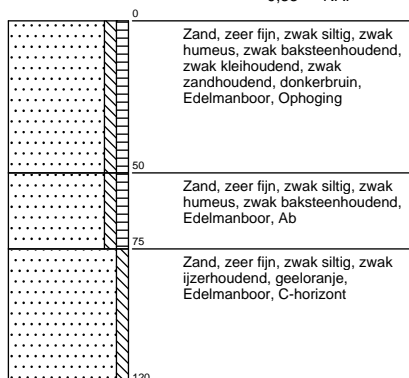
Boring: 2

9,66 NAP

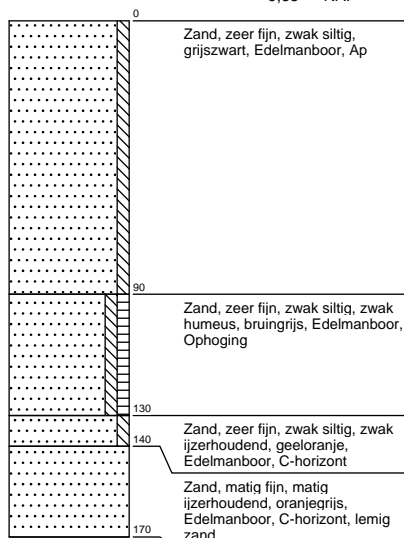
Boring: 3

9,33 NAP

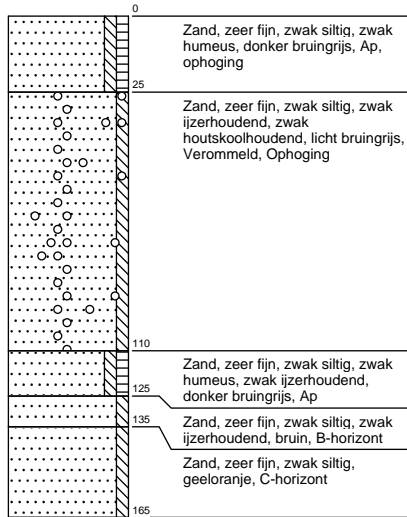
Boring: 4

9,65 NAP

Boring: 5

9,98 NAP

Boring: 6

9,72 NAP

